

Irena Bukowska-Floreńska, Halina Rusek

Wstęp

Studia Etnologiczne i Antropologiczne 1, 7-8

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wstęp

W 1995 roku decyzją Ministerstwa Edukacji Narodowej w Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie utworzono kierunek „etnologia”. Było to możliwe dzięki zaangażowaniu miejscowej kadry samodzielnych pracowników nauki — etnologów, folklorystów, historyków kultury — oraz wieloletniemu dorobkowi naukowemu prowadzonych tu wcześniej badań etnologicznych i antropologicznych.

Region śląski, w którym koncentruje się pogranicze społeczno-kulturowe polsko-czeskie, polsko-słowackie i polsko-niemieckie, od dawna zachęca tutejszych badaczy nie tylko do dokumentowania jego niezwykle bogatej tradycji kulturowej, lecz także do obserwacji i analiz mechanizmów funkcjonowania kultury pogranicza. Upoważniło to najpierw zespół organizatorów (w 1994 roku), później Radę Kierunku Etnologia (w 1995 roku) do wprowadzenia do ogólnopolskiej uniwersyteckiej siatki studiów etnologii, realizowanych w Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie, problematyki tożsamości regionalnej i specyfiki kultur pogranicza. Wprowadzono też dwie specjalizacje (na IV i V roku studiów): etnologiczno-antropologiczną i etnologiczno-folklorystyczną, ze szczególnym ukierunkowaniem na etnomuzykologię.

Wśród publikacji etnologicznych (także na temat folkloru) i antropologicznych, czy to w postaci wydawnictw zwartych — prac indywidualnych lub zespołowych — czy artykułów drukowanych zarówno w Uniwersytecie Śląskim, jak i w innych ośrodkach naukowych, krajowych i zagranicznych, brakuje na Śląsku stałego wydawnictwa etnologicznego. Wydawnictwo takie powinno być bieżącym odbiciem prowadzonych tu badań etnologicznych. Powinno też odzwierciedlać współpracę naukową śląskiego uniwersyteckiego ośrodka etnologów i antropologów z innymi ośrodkami w kraju i za granicą.

Pierwszy tom *Studiów etnologicznych i antropologicznych*, poświęcony polskim pograniczom społeczno-kulturowym, problematyce tożsamości etnicznej, narodowej i regionalnej, otwiera te możliwości.

Pogranicza państwowe czy kulturowe, zwłaszcza etniczne i regionalne, stanowią interesującą płaszczyznę analiz teoretycznych i badań empirycznych, gdyż skupiają zagadnienia składające się na obraz przeobrażeń społecznych, politycznych, ekonomicznych, kulturowych co najmniej dwóch, a często wielu różnorodnych społeczności. Umożliwiają badania różnych aspektów tożsamości mieszkańców pograniczy, szczególnie aspektu narodowego i kulturowego. Aspekty badane najczęściej też są niejednorodne, dwu- lub wielowymiarowe. Są trudne do określenia i sprecyzowania nie tylko dla badacza, obserwatora z zewnątrz, ale także dla ich „nosicieli” — członków społeczności pogranicza.

Autorzy artykułów zamieszczonych w prezentowanym tomie pragną uczestniczyć w dyskusji nad tak ważnym problemem, przyczynić się do pogłębienia badań nad przemianami tożsamości kulturowej społeczności pogranicza oraz nad różnymi obliczami zjawiska nazwanego „tożsamością regionalną”. Stawiają pytanie o to, jakie przeobrażenia zachodzą w tej skomplikowanej mozaice, postaw wobec siebie, innych ludzi, sposobu życia, zachowań i doświadczeń będących wynikiem uczestniczenia w określonej kulturze i strukturze społecznej — czyli w tożsamości jednostek tworzących społeczności polskich i innych pograniczy.

*Irena Bukowska-Floreńska
Halina Rusek*